

Een honderdvierjarig opperhoofd
der Roode Indianen.

hij kende dat werktuig niet, wist niet het gebruik. Niet langer is een heete steen een noodig en nuttig keukenapparaat. Vijftig jaar geleden leefden de Haida's nog in het „steenen" tijdperk. Pottenbakken was hun onbekend. Met scherpe steenen hakten zij uit hout hun werktuigen. Als schotels en ketels en potten en pannen gebruikten zij houten troggen van een tot zes voet lang, van een tot twee voet breed, en van ongeveer dezelfde diepte. Maar houten potten kunnen niet gebruikt worden boven het vuur. Geen nood! Het vleesch of de visch, die gekookt

moesten worden, deed men in de houten schotels, en goot er water bij. In het vuur maakte men steenen heet, en de heete steenen lei men in het water, en die bewerking herhaalde men zoo lang, tot het water kookte, en het gerecht gaar was.

Zeep kenden ze niet. Daartoe gebruikten ze stukken puimsteen van de Westkust; en om hun eigen lichaam te reinigen, bezigden ze een soort van grijsachtige klei. Noch het eene, noch het andere hulpmiddel was zeer doeltreffend. En veel gebruik werd er dan ook niet van gemaakt.

Nooit ontdekten zij het gebruik van den in olie gedrenkten pit. Lampen hadden ze dus niet. Hadden zij licht noodig, dan grepen zij uit het vuur een brandend stuk hout.

Soms staken zij een *colachan* aan, — een visch welks lichaam bijzonder rijk is aan olie. En colachans hadden ze in den regel in overvloed.

Steenen mortieren en steenen stampers vervaardigden ze, om daarin hun tabak fijn te maken, — tabak, hun verschaft door den binnenbast van den wilgeboom.

Meesters waren zij in het bouwen van woningen, die, daar zij geen enkel metaal wisten te bewerken, geheel zonder *spijkers* vervaardigd werden. Een Haidahuis was, in vroeger tijd, een gebouw van ongeveer honderd voet lang en vijftienzeventig voet breed. De wanden van zoo'n huis waren gemaakt van ontzaglijk groote cederen balken, vijf voet in 't vierkant, aan de hoeken schuins afgekapt, om den afloop van het regenwater te bevorderen. Aan de voorzijde van het huis gaf een deur toegang tot het heel zindelijk en gemakkelijk ingericht interieur, waar in den regel een groot aantal families leefden met al hun hebben en houden rondom hen. De cederen balken voor deze groote huizen waren alle behakt met *steenen* bijlen en houweelen, want *ijzer* kenden de Haida's niet. Maar zoo kunstvaardig en nauwkeurig hebben zij met hun primitieve werktuigen hun arbeid verricht, en zoo effen is de oppervlakte van deze balken, dat het den oppervlakkigen beschouwer toeschijnt, met zaag en schaaft te zijn bewerkt.

Met hun steenen werktuigen wisten de Haida's van

cederstammen ook kano's te maken. Zij waren de beste scheepmakers van de geheele kust van den Stillen Oceaan. Over de breede zeestraten, die hun eilanden scheiden van de vaste kust, door stormweer en hooge zee voeren zij met hun scheepjes, — die tot achtduizend kilo vracht dragen konden, behalve een bemanning van vijf tot tien koppen.

Als de arbeid rustte, vierden zij hun feesten, of gingen ter jacht op zeeleeuwen, zeehonden en zeeotters, of vingen in hun netten heilbot; of verstrikten beren, otters, marters en zalmen.

En als de jager bij het verlaten van het kamp een rupus zag op den weg, dan zou hij niet nalaten, het beestje op te rapen en in tweeën te bijten, waarna hij de eene helft na de andere opat: dat bracht geluk.

K. T. B.

Een Indiaan in totem-dansgewaad.

Een cederen huis, waarvoor twee hooge, zonderling versierde palen.
't Zijn de totem-palen.

SCHRIJVERS VOOR DE JEUGD

JOHAN H. BEEN 1859—1929

DE 8sten FEBRUARI WERD DE HEER JOHAN Been 70 jaar. Wij willen niet achterblijven en wenschen hem van harte geluk met het bereiken van den leeftijd der sterken. Heel Nederland kent den archivaris van Brielle en de jeugd begint misschien wel te begrijpen, wat een archivaris is. Hij heeft daar ten minste zelf genoeg voor gedaan en zelfs een serie boeken geschreven, die door hem of door den uitgever

(L. J. Veen, Amsterdam) archiefverhalen zijn genoemd en waarin een klerk op het archief en zelfs een archivaris in hoogst eigen persoon een hoofdrol speelt. Ik bedoel: *Vedertje Talisman*, *De strijd om het doode punt*, *De avonturen van een Stadhuisklerk* en *Een reis-kameraad uit de 17de eeuw*. Nu ik deze boeken ter eere van den jubilaris nog eens gelezen heb, heb ik gevoeld, hoe Johan Been uit zijn archieven nog wat anders had ingeademd dan zwart stof „het stof der eeuwen” zooals hij het gekschend in een van die verhalen noemt, en nog met wat anders was besmet dan met de spinraggen van zijn oude paperassen.

Daar is hem uit die oude dingen tegengewaaid de krachtige bries van Oud-Holland. Ze zijn voor hem gaan leven al die mannen met merg in hun knoken, die hij zoo in hun dagelijksch doen heeft gadegeslagen. Daar heeft hij gezien den jongen Maarten Harpertsz. en hij heeft hem liefgekreten, niet met de liefde van een papieren ziel, maar met de liefde van geheel zijn goed rond, Hollandsch hart. Hij heeft leeren verstaan, wat de kracht geweest is van die helden der zee, waarop Nederland trotsch mag zijn. En hij spreekt het uit, dat de kracht dezer mannen lag in hun geloof aan Gods leiding en bestiering, hun wijsheid kwam uit het Woord, dat hun en hun moeders troostte in leed en smart en in hun ootmoedig gebed. Hij kent het geheim van hun nederigheid. „Immers, waarom zou men roemen op gaven, die alleen van God komen, en niet anders dan te Zijner eer gebruikt mogen worden?” En van hun moed: „Want over dat leven bestliste alleen God en die alleen, en alle menschen, zelfs de vorsten, hoe ook hun achting en eere mocht toe komen, waren slechts werktuigen in de hand des Almachtigen.”

Maar ik zei het reeds, de historie is aan hem niet voorbij gegaan zonder op zijn levensopvatting invloed te oefenen. En dan denk ik in de eerste plaats aan *De strijd om het doode punt*. Eerlijk gezegd dweep ik niet met den opzet van *Vedertje-Talisman* en het vervolg *De strijd om het doode punt*. Een jonge man — archivaris van Zeewolden — schrijver van goede gezonde jongensboeken — komt in een moeilijke periode in zijn leven er toe, om te wenschen weer een jongen te zijn. En een veertje helpt hem om dezen wensch vervuld te zien. Hij ruilt van bestaan met een oorlogswees — badjongen in Noordwijk — die straks niet weer terug wil, zijn geld opmaakt, hem slecht behandelt en per slot van rekening zijn handen van hem aftrekt, nadat hij zich door slinksche streken meester gemaakt heeft van het *Vedertje-talisman*, dat altijd weer de terug-verandering had kunnen bewerkstelligen. Kijk, het ligt misschien aan mijn leeftijd, of aan mijn

aard, of waar dan ook aan, maar zulke dingen irriteren me altijd. Ik heb *Vice Versa* van Amstel gelezen, waarin ook een dergelijke verwisseling voorkwam en het heeft me gehinderd; ik heb Oscar Wilde's *The Picture of Dorian Gray* gelezen, waarin een geschilderd portret een dergelijke rol vervult, en ik heb altijd moeite gehad om in de situatie in te leven. Mijn fantasie is daar niet sterk genoeg voor, of ik ben te ver weg van de periode van den Totem. Het geloof van sommige zoogenaamde primitieven, die meenen, dat zij een tijger zijn of een papegaai, dat loopt wat buiten mijn vizierlijn en ik vrees, dat er meer Hollandsche jongens en meisjes zijn, bij wie het individualiteitsbegrip zoo sterk is ontwikkeld, dat zij hun schouders ophalen over zoo'n veranderingskunstje. Maar in *De Strijd om het doode punt*, kun je het zonder dat kunstje. Dan is er een jongen, die te worstelen heeft en die worstelt. En dan komt de heele Johan Been om den hoek kijken, met al de liefde voor Hollands jeugd in zijn jonge oude hart en hij moedigt ze aan: Jongen houd vol, geef niet op, houd vast, als het diep gaat, dan ben je er bijna, maar geef niet op. En dan komt ook — als ik niet wist, dat Johan Been ook weet, waar het geheim der kracht ligt, zou ik het niet van hem willen aannemen en het niet dorgeven — dan komt uit den grond van zijn hart de raad: Geloof aan je zelf. — Nooit den moed verliezen! Alles komt terecht! Wedden van ja?

Hoor eens, dat is bij hem geen oppervlakkig optimisme. Hij heeft zelf ook strijd gekend en doorgezet. Wilskracht en energie vindt men niet in de oude paperassen, *wanneer men er geen oog voor heeft*. Maar als er in de ziel van zoo'n ouden snuffelaar gelijk gestemde snaren zijn, dan zingt die ziel hetzelfde lied, dat zijn geliefde helden zongen, het lied van Maarten Harpertsz. en van Piet Hein en van admiraal Dubbel Wit. En dan laat hij ze uit hun graven komen, niet als geraamten en spoken, maar als mannen van vleesch en bloed en dan heeft hij geen behoefte meer aan kunstgriepjes, want dan schrijft hij alleen maar historie.

En als hij van zichzelf vertelt, van zijn gelukkige jeugd (Vogeltje Grijp*) — *hij* was de hekkensluiter en het eenige zontje. Heeren paedagogen twee zeer ongunstige elementen: jongste kind — eenig zontje — en hij wordt een kerel! Dat is een charisma van de school. De kameraden zorgen er wel voor, dat er het een en ander uitgeklopt wordt. Het gymnasium, waar hij leerde, later, toen er geen geld was om te studeeren, werd hij . . . schoolmeester. Ja, wat moest je anders? Er zijn er meer zoo en heel wat meer, die op deze manier tot het onderwijs gekomen zijn en er bij zijn gebleven. Johan Been is dat niet. Hij stond voor honderd kinderen, had avondschool te geven aan jongens ouder dan hij of even oud. Maar het ging. Hij haalde de hoofdakte, ging schrijven, kon geen uitgever vinden, wat later toen hij zichzelf meer gaf, wel lukte. Dan lukt het ook wel, als je je zelf geeft. Dan hoeft Been ook niet meer onder 't pseudoniem *Hendrik Eben* te schrijven. (Drie jongens op reis (1901). Uit de gedenkschriften van een schooljongen (1903).

Dan gaat de snuffelaar aan Oudheidkunde doen en wordt hem het beheer opgedragen over het Brielsche archief. En Brielle heeft heel wat belangrijks en Johan Been heeft het uitstekend beheerd en er een modelarchief van gemaakt. En als Den Haag het wil inslikken, dan is Been op zijn post en het archief blijft in Brielle.

*) Uitgave La Rivière & Voorhoeve, Zwolle.

SCHRIJVERS VOOR DE JEUGD

JOHAN H. BEEN 1859—1920

SLOT

En nu de boeken van Been. Achtereenvolgens verschenen van zijn hand:

- 1894. Een baken in nood.
- 1895. Zeemansbloed.
- 1896. Een zeemanszoon uit de 16de eeuw.
- 1898. Twee zeemanszons.
- 1899. Dagen en daden van Admiraal Dubbel-Wit.
- 1899. Zeemansrijmen over bestevaer Tromp.
- 1900. Het Keezenboek.
- 1901. Drie jongens op reis. (pseudoniem Hendrik Eben.)
- 1903. Uit de gedenkschriften van een schooljongen. (idem.)
- 1905. Heintjes groote vakantie.
- 1906. De drie matrozen van Admiraal De Ruyter.
- 1906. Zeewaldensche Feestplannen.
- 1908. De Fransche commandant.
- 1908. Maarten Haspertsz. Tromp.
- 1908. Paddellje, de scheepsjongen van Michiel De Ruyter.
- 1908. Uit ons Heldentijdperk.
- 1909. De avonturen van een stadhuisklerk.
- 1909. Spekkie, de pijper der zeeleepers.
- 1910. De jongens de baas.
- 1911. Historische Fragmenten.
- 1911. Kakerlak bij de Padvindens.
- 1912. De tocht naar Paradijsland.
- 1912. De wonderbare avonturen van Jan Visch en zijn maat.
- 1913. De pleegkinderen van den Veteraan.
- 1913. Door den Franschen tijd naar Oranje.
- 1913. Historische Fragmenten. (nieuwe bundel.)
- 1913. Kerstvertellingen.
- 1913. Sint-Nicolaas-vertellingen.
- 1914. De Paascheieren van Jochem Pietersz.
- 1914. Een lastige keuze.
- 1914. Om een Keizerskroon.
- 1915. Uit het Hebreeuwsche herdersleven.
- 1916. Koning van Israël.
- 1917. Een reiskameraad uit de 17de eeuw.
- 1917. Simeon in den Tempel.
- 1918. Oud-Testamentische pioniers.
- 1919. Drie Avonturiers.
- 1920. De Scheepsjongen van de Gouden Leeuw.
- 1921. De zwerftochten van Kakerlak. (Nieuwe uitgave in één verhaal van De jongens, de baas en Kakerlak bij de Padvindens.)
- 1921. Gevangenen over boord.
- 1921. Om de schatten van Il Tigretto.
- 1922. Vogeltje Grijp.
- 1923. De portier van de Lange Poort.
- 1925. Vedertje-Talisman.
- 1926. De strijd om het doode punt.
- 1928. De avonturen van Kokkie en zijn maats.

Ik heb mijn best gedaan om ze zooveel mogelijk in tijdsorde te geven. Maar ik ben wel zeker, dat ik er heb overgeslagen. *Baasje en Witkop* kan ik bijvoorbeeld niet thuis brengen. En zoo zal er wel meer zijn.

En hoeveel historische feuilletons hij in de „Nieuwe Rotterdammer Courant” heeft geschreven, weet ik niet.

Ik kan er niet aan denken, ze stuk voor stuk te behandelen. Maar neem ze zelf ter hand, en ga met zijn helden meelevend.

Gaat je hart dan niet open, als je leest van dien armen Cornelis de Brull ¹⁾, die zoo dolgraag naar zee wou en niet mocht? En als hij veertien dagen in den toren gezeten heeft, denk je dan niet aan den stormvogel in de kooi, Maarten Harpertsz. ²⁾ toen hij in Rotterdam het schootsvel droeg. Maar komt dan ook niet de gedachte aan Hein. ³⁾

¹⁾ In *Spekkie, De pijper van de Zeelepers*. ²⁾ Maarten Harpertsz. Tromp. ³⁾ De strijd om het doode punt.

als hij daar bij den directeur — en wie kan het anders zijn dan de onvergetelijke Klootsema, aan wien Been zijn boek eerbiedig heeft toegewijd — in zijn kamertje zit, met het masker voor, dat zooveel van die arme jongens dragen, als ze in den druk zitten? En zie je dan niet den ouden Been, die ruimte in zijn hart heeft voor die stoere Hollanders, voor de waterrotten, wien de zee het aangedaan heeft, en voor de jongens in hun storm- en drangperiode?

En voor het oude Brielle. 't Is Brielle telkens weer, met zijn Maarland en zijn Sinte-Cathrijnekerk en met zijn drie admiraals.

En voor de kinderen. Laat hem eens vertellen van Vogeltje Grijp, en kijk, hoe ze naar hem zullen luisteren.

Natuurlijk zijn niet alle boeken van Been even goed geslaagd. Ik heb dat al gezegd. Voor mij zijn zijn historische verhalen meer waard dan zijn gewone vertellingen. Maar misschien denken onze jongens en meisjes er wel anders over. Het schijnt, dat verhalen van fictie voor onze opgroeiende jeugd de verhalen zijn, die ze hebben moeten. Maar wanneer het een schrijver gelukt in die verhalen zuivere historie te geven, dan nemen ze die op den koop toe. Niet als er een heel hoofdstuk historie gegeven wordt, want dan slaan ze het eenvoudig over, en ook niet, als er heele bladzijden buiten het verhaal om aan de geschiedenis gewijd worden. Maar wanneer de held van het verhaal de historie meeleeft, dan lezen ze het gaarne en genieten er van.

Laat ze onzen Been maar lezen. Hij heeft tal van goede boeken geschreven, waarin hij zijn Hollandsche hart heeft gelegd. En ja, dan zagen wij soms wel eens gaarne nog wat anders naar voren gebracht. Maar we zijn toch ook dankbaar, dat Been niet offert aan de akelige, koude, kille neutraliteit. Dat hij in zijn helden ook den Christen eert, en in een De Ruyter den man teekent, die in alles, wat hij doet en zegt, toont een Christen te zijn in handel en wandel, zonder dat altijd Gods Naam er bij behoefte te worden genoemd. Hij schroomt niet te laten uitkomen, dat de bron van hun kracht hun geloof was in den almachtigen God, voor Wien geen zee te wijd en geen ellende te diep is. God schenke den jubilaris een goeden ouden dag en doe het bij hem licht zijn ten tijde des avonds!

D.

Illustratie uit *Vogeltje Grijp*